

процессе взаимодействия педагога и студента. В статье рассмотрены основные факторы, которые влияют на формирование компетентности жизненного проектирования у студентов вуза.

Ключевые слова: *жизненное проектирование, формирование компетентности, модернизация образовательного процесса.*

The main conception of the modern educational process is the competence approach. The result of which is the competence model of a graduate. The formation of vital project competence takes place in the process of interaction between a teacher and a student at the stage of receiving higher education.

Keywords: *vital planning, forming of competence, modernisation of educational process.*

Бреславец Н.О. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри англійської мови Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Луганськ, Україна)

Рецензент – член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор Г.П. Шевченко

УДК 378.036:7

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВА

І.Г. Будаєва

У статті подається матеріал щодо системи вдосконалення культури мовлення викладача вищого навчального закладу, її зв'язку з особливостями професійного мовлення, необхідності залучення засобів мистецтва до освітнього процесу вищої школи. Автор звертається до тлумачення терміна «артпедагогіка». Розглядаються шляхи впливу мистецтва на формування духовності особистості та підвищення рівня мовленнєвої культури педагогів.

Ключові слова: *артпедагогіка, професійне мовлення, духовна особистість, мовленнєва культура.*

Новим орієнтиром професійної освіти у світовій практиці виступає поняття «компетентність фахівця», що розуміється як здатність особистості до ефективної самоорганізації для досягнення поставленої мети на основі ціннісного самовизначення, знань і досвіду [1, с. 122].

Однією з умов, що впливають на якість викладання, незалежно від спеціалізації викладача, є рівень сформованості професійно-комунікативних умінь. У якій галузі знань ні викладач викладач – це повинна бути творчо мисляча людина, комунікативний лідер, який вміє ефективно впливати на аудиторію.

У рамках модернізації професійної освіти є надзвичайно важливим розуміння навчального закладу як соціально-культурної системи, як форми трансляції і відтворення культурних норм, цінностей, ідей. Підготовка майбутнього фахівця багато в чому визначається панівною в навчальному закладі освітньою парадигмою, рівнем кваліфікації викладацького складу. Вдосконалення мовленнєвої компетенції викладачів – один з напрямків роботи освітньої установи [2, с. 98].

Проблема формування мовленнєвої культури та комунікативних умінь у фахівців різного профілю привертала увагу багатьох дослідників, у наукових працях яких йшлося: про взаємозв'язок діяльності та спілкування (Б.Г. Ананьєв, Л.А. Беляєва, Л.С. Виготський, А.Н. Леонт'єв, К.К. Платонов, С.Л. Рубінштейн та ін.); про діалогічний характер соціокультурної діяльності і тексту, в якому відображена ця діяльність (М.М. Бахтін, М.К. Мамардашвілі та ін.); про функції, структуру спілкування та міжособистісної взаємодії (А.А. Бодальов, В.А. Кан-Калик, О.В. Коротаєва, А.А. Леонт'єв, А.В. Мудрик, В.Д. Ширшов та ін.); про основні концепції формування особистості вчителя (В.С. Безрукова, А.С. Белкін, Ф.Н. Гоноболін, Е.Ф. Зеєр, Л.М. Кустов, Н.В. Кузьміна, К.М. Левітан, В.А. Сластьонін, А.І. Щербаков та ін.); про теорії особистісно-орієнтованого навчання (Н.А. Алексєєв, В.І. Загвязінський, В.В. Сериков та ін.); про гуманно-особистісні педагогічні відносини (Ш.О. Амонашвілі, Е.Н. Гусинський, Б.З. Вульфів, Я.Л. Коломінський, А.А. Реан, Н.С. Щуркова та ін.).

Наразі в системі освіти недооцінюється інтеграція предметів естетичного циклу (музики, образотворчого мистецтва, вітчизняної та іноземної літератури тощо), їм відводиться другорядна роль у навчальному процесі, незважаючи на те що саме ці предмети сприяють розвитку духовності та гуманістичних якостей особистості. І це не

тільки слова або переконливі доводи викладачів: з фізіологічної точки зору предмети естетичного циклу впливають на праву півкулю головного мозку людини, розвиваючи його, а саме ця півкуля і відповідає за духовність особистості.

Виходячи з актуальності проблеми мовленнєвої компетентності сучасного викладача, метою статті є розробка спеціальної педагогічної системи формування мовленнєвої культури викладачів засобами мистецтва, яка передбачає підвищення рівня практичного володіння сучасною українською літературною мовою, формування та розвитку вміння користуватися мовою як засобом спілкування і передачі інформації.

Мета визначила постановку таких завдань:

- 1) вивчити особливості залучення викладачів до мистецтва, їхньої естетичної поінформованості щодо розвитку сучасного мистецтва;
- 2) дослідити вплив мистецтва на формування духовності особистості та підвищення рівня мовленнєвої культури викладачів.

Звертаючи увагу на зміст поняття «артпедагогіка», хотілося б зауважити, що в енциклопедичних і словотворчих словниках цей термін відсутній, в той час як у даних джерелах трактується його детермінанти: «арт» (від англ. art – мистецтво, майстерність) і «педагогіка» [5, с. 97]. Артпедагогіка, на думку вчених (О.С. Булатова, Т.А. Добровольська, М.Л. Князева, Л.Н. Комісарова, А.В. Крепіца, І.Ю. Левченко, Є.А. Медведєва, Н.М. Назарова, Ю.С. Шевченко), які займаються даною проблемою, представляє собою педагогічну технологію, що утворилася на стику педагогіки, мистецтва, арт-терапії, призначену для надання комплексного виховного впливу на особистість, де за допомогою художньої творчості людина виражає свої внутріпсихічні конфлікти у візуальній формі. Дослідницька діяльність учених у галузі артпедагогіки орієнтована на виховний вплив мистецтва, головна мета якого – гармонійний розвиток особистості.

Формування мовленнєвої культури викладачів може відбуватися в ході вивчення різних дисциплін, особливо позитивно впливають дисципліни педагогічного циклу, а також інших предметів гуманітарного профілю. Мовленнєва культура є одним із вирішальних чинників у налагодженні викладачем соціальних, професійних контактів, засобом його самовираження. Вона віддзеркалює ціннісні орієнтації, гармонію професійних знань, комунікативних і морально-

психологічних можливостей, характеризує його вихованість, уміння висловлювати думки, дотримуватись етичних норм спілкування та ін. Опанування вчителем культури мови й мовлення, мовленнєвого етикету є передумовою ефективності професійної і особистісної комунікації [3, с. 107].

На наш погляд, стратегія реалізації методичної системи формування професійно-мовленнєвої культури викладачів полягає:

- у відборі дидактичних засобів (підбір завдань з урахуванням виявлених типових мовних помилок і професійної спрямованості, можливості застосування даних завдань при самостійній роботі з удосконалення мови, диференційованого підходу в навчанні);
- використанні методів і форм роботи, що сприяють ефективному опануванню грамотної професійної мови і створення мотивації для подальшого самовдосконалення мовленнєвої культури.

Слід особливо підкреслити необхідність формування та безперервного вдосконалення стану загальної культури викладачів під впливом мистецтва, подальше розширення спектра естетичних навичок у процесі культурно-просвітницької діяльності у вищому навчальному закладі. За словами О. Семашка, саме мистецтво повинне об'єктивно виконати профілактичну соціалізуючу роль [4, с. 107]. У своїй монографії Г.П. Шевченко та Х.М Джабер наводять цікаві факти, які пов'язані з визначенням якості переваг різних видів мистецтва у сучасній молоді, серед яких живопису відводиться 4,4% уподобань [6, с. 128]. Слід відзначити, що означена система навчання із залученням засобів мистецтва спрямована не тільки на формування мовленнєвої культури, але й на створення умов для творчої реалізації особистості.

Щодо перспектив розвитку завдань з теми даної статті, подальшого впровадження у педагогічну діяльність методологічних прийомів з формування мовленнєвої культури може сприяти, наприклад, проведення конкурсу «Викладач майбутнього». Здається можливим, що у ході його проведення найбільш яскраво виявляться комунікативні якості викладачів, сформується уявлення про імідж сучасного викладача, який наразі впевнено проходить етап реформування. Реалізація на практиці методичної системи із залученням засобів мистецтва дозволить внести необхідні корективи навичок мовленнєвої комунікації і сприятиме формуванню культурного мовного середовища освітньої установи.

Література

1. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення : монографія / Н.Д. Бабич. – Львів, Світ, 1990. – 255 с.
2. Буланова-Топоркова М.В. Педагогика и психология высшей школы : учебное пособие / М.В. Буланова-Топоркова, А.В. Духавнева, Л.Д. Столяренко, С.И. Самыгин, Г.В. Сучков, В. Е. Столяренко. – Ростов н/Д : Феникс, 2002. – 544 с.
3. Пентилюк М. Культура мови і стилістика : монографія / М. Пентилюк. – К. : Вежа, 1994. – 297 с.
4. Семашко А.Н. Социально-эстетические проблемы развития художественных потребностей : монография / А.Н. Семашко. – Киев–Одесса : Вища школа, 1985. – 170 с.
5. Смирнов С.Д. Педагогика и психология высшего образования: от деятельности к личности : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / С.Д. Смирнов. – М. : Аспект Пресс, 2005. – 271 с.
6. Шевченко Г.П. Естетичне виховання у вищих навчальних закладах України у сучасний період : монографія / Г.П. Шевченко, Х.М. Джабер. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В.Даля, 2006. – 208 с.

В статье приводится материал по системе совершенствования культуры речи преподавателя вуза, ее связи с особенностями профессиональной речи, необходимости привлечения средств искусства в образовательный процесс высшей школы. Автор обращается к толкованию термина «артпедагогика». Рассматриваются пути воздействия искусства на формирование духовности личности и повышение уровня речевой культуры педагогов.

Ключевые слова: *артпедагогика, профессиональная речь, духовная личность, речевая культура.*

In the article there is the material of perfection system for High School teacher's speech standards, its connection to features of professional speech and the necessity of attraction of art means for educational process of the higher school. The author appeals to interpretation of the term «art pedagogics», considers ways of the art influence on formation of a speech culture and increase of speech culture level of a teacher.

Key words: *art pedagogics, professional speech, spiritual person, speech culture.*

Будаева І.Г. – здобувач кафедри педагогіки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Луганськ, Україна)

Рецензент – академік НАПН України, доктор педагогічних наук професор М.Б. Євтух